

ПІДТРИМКА ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦТВА У РАМКАХ ПРОГРАМИ COSME

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розглянуто проблеми інтернаціоналізації вітчизняних підприємств та можливості її підтримки в рамках програми Європейського Союзу COSME.

Ключові слова: підприємництво, підприємство, інтернаціоналізація, підтримка, Європейський Союз, програма COSME.

Abstract

The problems of the internationalization of national enterprises and opportunities of its support according to the European Union program COSME.

Keywords: entrepreneurship, enterprise, internationalization, support, The European Union, COSME program.

Вступ

Закономірним етапом розвитку багатьох суб'єктів підприємництва є інтернаціоналізація їхньої господарської діяльності та вихід на зовнішні ринки. Цей процес передбачає проведення аналізу умов доступу до нових ринків, пошук потенційних ділових партнерів, доступного фінансування, що актуалізує потребу в якісному інформаційному забезпеченні та підтримці зовнішньоекономічної діяльності підприємств як на державному, так і на міжнародному рівнях.

Результати дослідження

Підприємства, починаючи свою міжнародну діяльність, проходять цілий процес навчання («learning-by-doing»). Процес інтернаціоналізації складається з двох етапів: перший етап – «перший» вихід на зовнішній ринок, другий етап – утримання позицій на відповідному ринку. Фірми, які ще не є експортерами, часто недооцінюють ті проблеми, що очікують на них у зовнішньому бізнес-середовищі. Ці проблеми, зазвичай, пов'язані з фінансуванням експорту та доступом до ринків. Фірмам також не вистачає інструментів оцінки своїх експортних можливостей та розуміння того, як їхні можливості відповідають тим викликам, що присутні на міжнародних ринках. У процесі міжнародної торговельної діяльності (перехід від першого до другого етапу) усвідомлення ключових бар'єрів зростає і, як наслідок, пріоритет змінюється з проблем доступу до ринків і фінансових бар'єрів до труднощів з оцінки бізнес-середовища та власних управлінських можливостей.

За результатами оцінки країн за торговельною привабливістю (за індексом сприяння торгівлі), що представлені в доповіді Всесвітнього економічного форуму The Global Enabling Trade Report, Україна в 2014 р. посідала 83 зі 138 місць, а в 2016 р. опустилась на 95 місце [1, 2]. Аналіз найбільш проблемних факторів для експорту в Україні показує, що продаж товарів на міжнародних ринках фірмами незалежно від розміру переважно стримується відсутністю доступу до торговельного фінансування, неналежним рівнем технологій виробництва й навичок працівників, проблемами з виявленням потенційних ринків і покупців, недостатньою відповідністю технічним вимогам та стандартам, а також неконкурентним доступом до імпоротної сировини та матеріалів.

Одним з ефективних інструментів підтримки інтернаціоналізації підприємств в умовах функціонування поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС є програма Європейського союзу «Конкурентоспроможність підприємств та малих і середніх підприємств» (COSME) [3]. У травні 2016 року Україна офіційно долучилася до програми COSME, а 22 лютого 2017 року Верховна Рада України ратифікувала Угоду між Урядом України і Європейським Союзом про участь України в програмі ЄС «Конкурентоспроможність підприємств малого і середнього бізнесу» (2014-2020).

Україна стала восьмою країною за межами ЄС, яка приєдналася до програми COSME. Також серед цих країн є Чорногорія, Македонія, Молдова, Туреччина, Албанія, Сербія та Вірменія.

Програма COSME має бюджет в розмірі 2,3 млрд. євро та спрямована на зміцнення конкурентоспроможності та стійкості українських малих та середніх підприємств (МСП), заохочення до підприємницької культури, створення і зростання МСП. Реалізація зазначених цілей забезпечуватиметься за рахунок:

- а) поліпшення доступу до фінансування для МСП у формі акціонування та гарантій по борговим зобов'язанням;
- б) поліпшення доступу до ринків, зокрема, у межах Європейського Союзу, та на глобальному рівні;
- в) поліпшення базових умов для конкурентоспроможності та сталого розвитку підприємств Європейського Союзу;
- г) сприяння розвитку підприємництва та формуванню культури підприємницької діяльності.

Заходи, передбачені програмою COSME, спрямовані на оптимізацію синергії з іншими програмами, наприклад, з програмою «Горизонт 2020», «Інструмент партнерства» (Partnership Instrument) та програмами Європейських структурних та інвестиційних фондів (ESIF), зокрема у таких напрямках, як інтернаціоналізація діяльності, розвиток підприємництва, застосування нових ідей в економіці, створення нових фірм, нових бізнес-моделей, створення нових потужностей для розвитку продуктів та послуг, забезпечення можливостей малим та середнім підприємствам, орієнтованим на зростання, для виходу на регіональні, національні та міжнародні ринки, розроблення продуктів та послуг у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, електронної торгівлі, розвиток ІТ-навичок, інвестування в інноваційні технології та дослідження, створення сприятливого середовища для передачі технологій, нетворкінгу, створення кластерів.

Приєднання України до програми COSME уможливило реалізацію в Україні трьох пріоритетних компонентів цієї програми [4]:

I. Покращення умов доступу МСП на ринки (21,5 % від бюджету програми COSME, ~ 500 млн. євро): забезпечення консультативних та аналітичних послуг, пов'язаних із супроводженням експортно-імпоротної діяльності підприємств, їх інтернаціоналізацією та розширенням торговельно-економічних зв'язків. Серед інструментів, які фінансує програма COSME, стануть доступні для вітчизняних підприємств:

1. Enterprise Europe Network (EEN) [5] – європейська мережа підприємств, що надає послуги з пошуку партнерів в 65 країнах світу, сприяє розвитку інновацій та трансферу технологій.. Мережа EEN включає:

- понад 600 організацій з підтримки та розвитку бізнесу;
- понад 2 500 000 організацій-учасників;
- понад 6 000 технологічних профілів;
- понад 10 000 бізнесових профілів;
- понад 100 великих заходів та 18 000 b2b зустрічей на рік [6];

2. Your Europe Business Portal [7] – портал для надання підприємцям інформації про закони ЄС та їх застосування на практиці (на місцевому рівні) в кожній країні ЄС;

3. Support for SME Internationalization [8] – підтримка інтернаціоналізації МСП та посилення кооперації між національними агенціями та Єврокомісією;

4. EU-Japan Centre for Industrial Cooperation [9] – полегшення доступу до японського ринку: інформування щодо місцевих умов ведення бізнесу, надання матеріальної та нематеріальної логістичної підтримки;

5. Export Helpdesk [10]– служба підтримки експорту в ЄС: вимоги та податки, митні тарифи на імпорт товарів та інші правила імпорту, статистика торгівлі, преференційні домовленості;

6. IPR Helpdesks [11] - служба підтримки інтелектуальної власності;

7. Improved Points of Single Contact – контактні пункти для полегшення доступу МСП на внутрішні ринки: інформація про регуляторні вимоги, здійснення адміністративних послуг онлайн;

8. полегшення доступу МСП до державних закупівель – підтримка МСП шляхом співфінансування заходів посередницьких організацій, що підтримують участь МСП в публічних закупівлях (особливо за кордоном).

II. Покращення умов для конкурентоспроможності (11,5 % від бюджету, ~ 300 млн. євро): визначення та усунення зайвих регуляторних бар'єрів на внутрішньому ринку ЄС, імплементація Малого Акту Європи (Small Business Act for Europe) в третіх країнах, забезпечення діяльності мережі Уповноважених з питань МСП (SME Envoys), а також участі третіх країн в їх роботі, створення сектораль-

них робочих груп задля обміну досвідом між представниками профільних органів державної влади тощо.

III. Формування культури ведення бізнесу): підвищення рівня освіти: розвиток менторської системи, обмін досвідом між підприємцями різних країн); покращення середовища (розбудова інфраструктури підтримки підприємництва, консультативна підтримка щодо законодавства); визначення та розвиток окремих бізнес-груп (розвиток жіночого підприємництва, кластерів по інтернаціоналізації МСП, підтримка молодих підприємців).

Робоча програма з імплементації програми COSME у 2016 році в Україні передбачала 29 заходів з бюджетом у розмірі 289 мільйонів євро. У зв'язку з прийняттям рішення про спрямування як мінімум 20% бюджету на реалізацію завдань, пов'язаних із захистом клімату, до підприємств висувається обов'язкова вимога щодо дотримання ними в процесі їхньої діяльності принципів низьковуглецевої, енергоефективної та ресурсоефективної економіки.

Висновки

Таким чином, важливим чинником підвищення ефективності вітчизняного підприємництва, зокрема його інтернаціоналізації, є розвиток підприємницької інфраструктури та покращення бізнес-підтримки. На шляху до міжнародних ринків підприємства зіштовхуються з недостатністю інформації про доступ до торговельного фінансування, потенційних ринків і покупців, міжнародних технічних вимог та стандартів. Усуненню цих бар'єрів сприятиме реалізація в 2014-2020 рр. програми Європейського союзу «Конкурентоспроможність підприємств та малих і середніх підприємств» (COSME), спрямованої на зміцнення конкурентоспроможності та стійкості українських підприємств і заохочення до підприємницької культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. The Global Enabling Trade Report 2014. - Режим доступу : <http://www.weforum.org/reports/global-enabling-trade-report-2014>
2. The Global Enabling Trade Report 2016. - Режим доступу : http://www3.weforum.org/docs/GETR_2016/WEF_GETR_2016_04_Chapter_2.pdf
3. Executive Agency for SMEs. - Режим доступу: www.ec.europa.eu/easme/en/cosme
4. Пояснювальна записка до проекту Закону України "Про ратифікацію Угоди між Урядом України і Європейським Союзом про участь України в програмі ЄС «Конкурентоспроможність підприємств малого і середнього бізнесу (COSME) (2014 - 2020)». - Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GH03M00A.html
5. Enterprise Europe Network. - Режим доступу : <http://een.ec.europa.eu/>
6. COSME / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. - Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=8dc8c0b0-4e27-409c-b90e-f076ab2a27d8&title=ProgramiPidtrimkiPidprintsiv>
7. Your Europe. - Режим доступу : http://europa.eu/youreurope/business/index_en.htm
8. Support for SME Internationalisation beyond the EU. - Режим доступу : https://ec.europa.eu/growth/smes/access-to-markets/internationalisation/support-tools_en
9. EU-Japan Centre for Industrial Cooperation. - Режим доступу : <http://www.eu-japan.eu/>
10. Export Helpdesk. - Режим доступу : <http://exporthelp.europa.eu/>
11. European IPR Helpdesk. - Режим доступу : <https://www.iprhelpdesk.eu/>

Тетяна Миколаївна Білоконь — канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри підприємництва та фінансової діяльності, Вінницький національний технічний університет, e-mail: tm.bilokon@gmail.com

Tetiana M. Bilokon — Cand. Sc. (Econ.), Assistant Professor, Assistant Professor of the Department of Entrepreneurship and Financial Activity, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia